

Maradj otthon!

Futó gondolatok járvány idején

András Ferenc

2020. március

Hogyan lehetne klasszikus elsőrendű formális logikai nyelven kifejezni azt, hogy "Maradj otthon!"? A felszólítást sehogyan, de feltéve, hogy a "Maradj otthon!" felszólításból az a kijelentés következik, hogy: Mindenki otthon marad a járvány alatt – már meg lehet próbálni. Több megoldás is van. Talán a legegyszerűbb ez:

(1) Minden x, y, t -re $((x\text{-járványnak-kitett-személy} \ \& \ t\text{-járvány-időpontja}) \rightarrow (x\text{-helye-}y \text{-}t\text{-kor} \rightarrow x\text{-otthona-}y \text{-}t\text{-kor}))$

ami ekvivalens azzal, hogy:

(2) Nincs olyan x , melyre van olyan y, t ($x\text{-járványnak-kitett-személy} \ \& \ t\text{-járvány-időpontja} \ \& \ x\text{-helye-}y \text{-}t\text{-kor} \ \& \ \text{nem } (x\text{-otthona-}y \text{-}t\text{-kor}))$

Érdekes módon tartalmilag azonos ez is:

(3) Nincs olyan y , melyre van olyan x, t ($x\text{-járványnak-kitett-személy} \ \& \ t\text{-járvány-időpontja} \ \& \ x\text{-helye-}y \text{-}t\text{-kor} \ \& \ \text{nem } (x\text{-otthona-}y \text{-}t\text{-kor}))$

(3) inkább azt fejezi ki, hogy ne menj sehova.

Modális operátorokkal többféle módon is még lehetne finomítani a gondolati tartalmat. Pl.:

(4) $\square$ Nincs olyan x , melyre van olyan y, t ($x\text{-járványnak-kitett-személy} \ \& \ t\text{-járvány-időpontja} \ \& \ x\text{-helye-}y \text{-}t\text{-kor} \ \& \ \text{nem } (x\text{-otthona-}y \text{-}t\text{-kor}))$

(5) $\square$ Nincs olyan x , melyre $\diamond$ van olyan y, t ($x\text{-járványnak-kitett-személy} \ \& \ t\text{-járvány-időpontja} \ \& \ x\text{-helye-}y \text{-}t\text{-kor} \ \& \ \text{nem } (x\text{-otthona-}y \text{-}t\text{-kor}))$

Gondolj bele, hogy az (5) mondat nehezen lenne megfogalmazható, ha nem operátorként, hanem metanyelvi predikátumként értelmeznénk a modális fogalmakat. Quine azt kérdezné, mit

kell érteni lehetséges helyen vagy lehetséges időponton?

Itten az az érdekes filozófiailag – metafizikailag, amivel korábban már foglalkoztam – hogy vajon mik az értelmezési tartomány elemei a fenti formulák esetén? Tulajdonképpen, bármi lehet a változók értéke, és éppen ez a zavarba ejtő filozófiailag. Az ilyen teljesen általánosan értelmezett domainban van valami rejtélyes, megfoghatatlan. Jobban érthető lenne, ha csak személyekről, helyekről és időpontokról beszélénk, mint a fenti eset, amikor nincsenek megszorítások a változók értékeire nézve. Quine szerint viszont ez a normális, a változók tartományokra való felosztása kiküszöbölhető, fölösleges. Ezzel támadja Carnapot. Vajon kinek van/volt igaza?

Kapcsolódó posztok: 42, 45

Innen letölthető:

<http://ferenc.andrasek.hu/blog/pdf/maradj-otthon.pdf>